

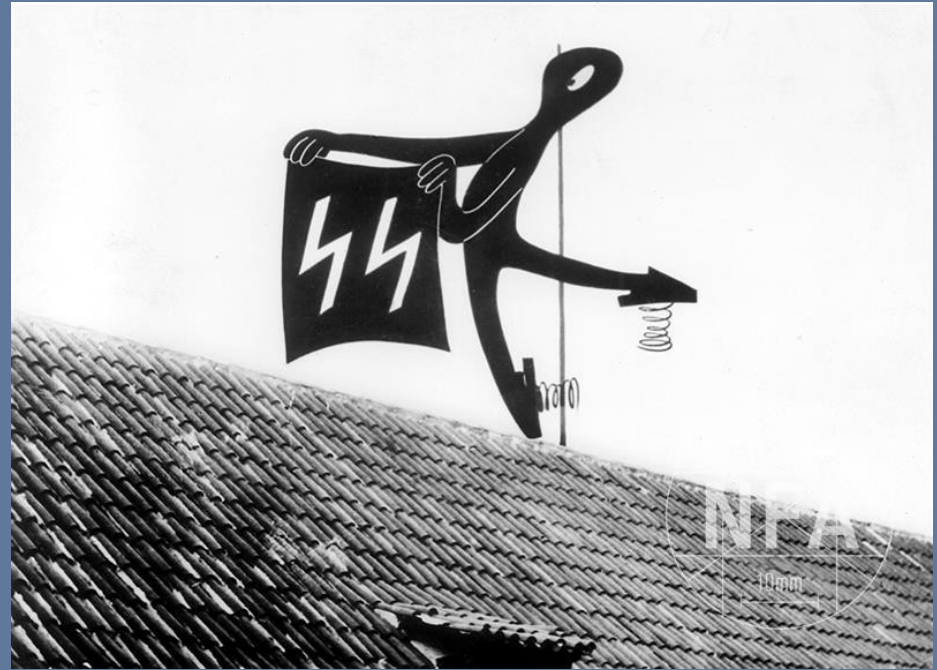
FAVh041

Dějiny českého animovaného filmu

Animovaný film jako apolitický, únikový a pro děti

- Situace po skončení 2. světové války
- Některá díla rychle reflektovala změnu politiky – nacisté se objevují jako hlavní záporáci.
- Př. *Pérák a SS* (1946, režie Jiří Brdečka a Jiří Trnka), *Vzpouza hraček* (1947, Hermína Týrlová a František Sádek)

Animovaný film jako apolitický, únikový a pro děti

- Animovaný film jako utilitární
– reklama, agitky
- Karel Zeman zaslal již roku 1945 text o uplatnění figurkového filmu Lubomíru Linhartovi.
- Z představeného konceptu vyvíjí postavičku Pana Prokouka

Pan Prokouk

- Protagonista poválečných agitačních filmů
- Výrazný nos a knír, slaměný klobouk a často také parapíčko
- Během let s ním postupně pracovali 3 (4) tvůrci ze studia Gottwaldov:
  - Karel Zeman
  - Zdeněk Rozkopal
  - Arnošt Kupčík
  - (Eugen Spálený – ploškový film)

Rok	Český titul	Režie
1. ledna 1946	<i>Pan Prokoup: Podkova pro štěstí</i>	Karel Zeman
17. června 1947	<i>Pan Prokoup ouřaduje</i>	Karel Zeman
1. září 1947	<i>Pan Prokoup v pokušení</i>	Karel Zeman
1947	<i>Pan Prokoup na brigádě (Brigády; Pan Prokoup jede na brigádu)</i>	Karel Zeman
1. ledna 1948	<i>Pan Prokoup filmuje</i>	Karel Zeman
23. července 1949	<i>Pan Prokoup vynálezcem</i>	Karel Zeman
1955	<i>Pan Prokoup, přítel zvířátek</i>	Karel Zeman
28. srpna 1957	<i>Pan Prokoup detektivem</i>	Zdeněk Rozkopal
1959	<i>Pan Prokoup akrobatem</i>	Zdeněk Rozkopal
1963	<i>Pan Prokoup závodníkem</i>	Arnošt Kupčík
1963	<i>Pan Prokoup vzduchoplavcem</i>	Arnošt Kupčík
1963	<i>Pan Prokoup ve vesmíru</i>	Arnošt Kupčík
1964	<i>Bez pasu a bez víza z Kudlova do San Franciska</i>	Karel Zeman
1972	<i>Prokoup hodinářem</i>	Eugen Spálený

Pan Prokouk

- Neobvykle silná výtvarná kontinuita mezi tvůrci
- Teoretická možnost „maskota“ československého animovaného filmu
- Zeman v roce 1966 vytvořil pro archivní filmy Fimotéky Československého filmového ústavu krátkou úvodní znělku, v níž se pan Prokouk ukláněl divákům (odkaz na průkopníka české kinematografie Viktora Ponrepa).

Animovaný film jako apolitický, únikový a pro děti

- Obrat k dětskému divákovi
- Studie Lukáše Skupy, článek v Iluminaci 4/2020
- Počátky žánru pohádky v čs. animovaném filmu po roce 1948
- Silná vazba na literaturu (s příhodnými motivy) a loutkové divadlo

Animovaný film jako apolitický, únikový a pro děti

- AF po roce 1948 nejprve jako součást Krátkého filmu s vlastní dramaturgií.
- Koncem roku 1949 vznikl kolektiv dětského, kresleného a loutkového filmu pod vedením Jiřího Trnky (součást výroby uměleckého filmu). Činnost zahájila i Ústřední dramaturgie kresleného a loutkového filmu.
- Přeorientování tvorby studií v Praze, Zlíně (Gottwaldově) a Brně primárně na dětskou tvorbu přišlo „shora“.

Animovaný film jako apolitický, únikový a pro děti

- Vedoucí studia kresleného filmu – Eduard Hofman
- Kritika děl předchozího období (*Šváb, O milionáři, který ukradl slunce, Vzducholod' a láska*) a nedostatku programů pro děti v distribuci
- Potřeba zajištění autorů vhodných námětů a scénářů
=> snaha o spolupráci s dobovými autory literatury (i ilustrátory)
- První „novodobé“ animované filmy: *Lenora, A B C, Ivánku náš, Zasadil dědek řepu*

Animovaný film jako apolitický, únikový a pro děti

- Karel Mann – kritika nesrozumitelnosti, kopírování amerických grotesek
- Jiří Trnka – potřeba větší přístupnosti,
Hermína Týrlová – v „ideovém bezvětrí“
- Rozpuštění brněnské skupiny v roce 1952 (Václav Zykmond)
- Snaha spolupracovat s Ondřejem Sekorou a Josefem Ladou
- Výtvarně se osvědčili Zdeněk Miler a František Freiwillich.

Hledání národní specifičnosti

- Další z hlavních úkolů nové dramaturgie
- O jasnou definici se nikdo nikdy pravděpodobně nepokusil.
- Vymezování se vůči konkurenci
=> sovětská vs. americká animace
- Vývoj k „realistickému“ animovanému filmu (oblíbená technika rotoskopie v sovětské animaci)
- Přesto vědomí oblíbenosti disneyovek

Hledání národní specifičnosti

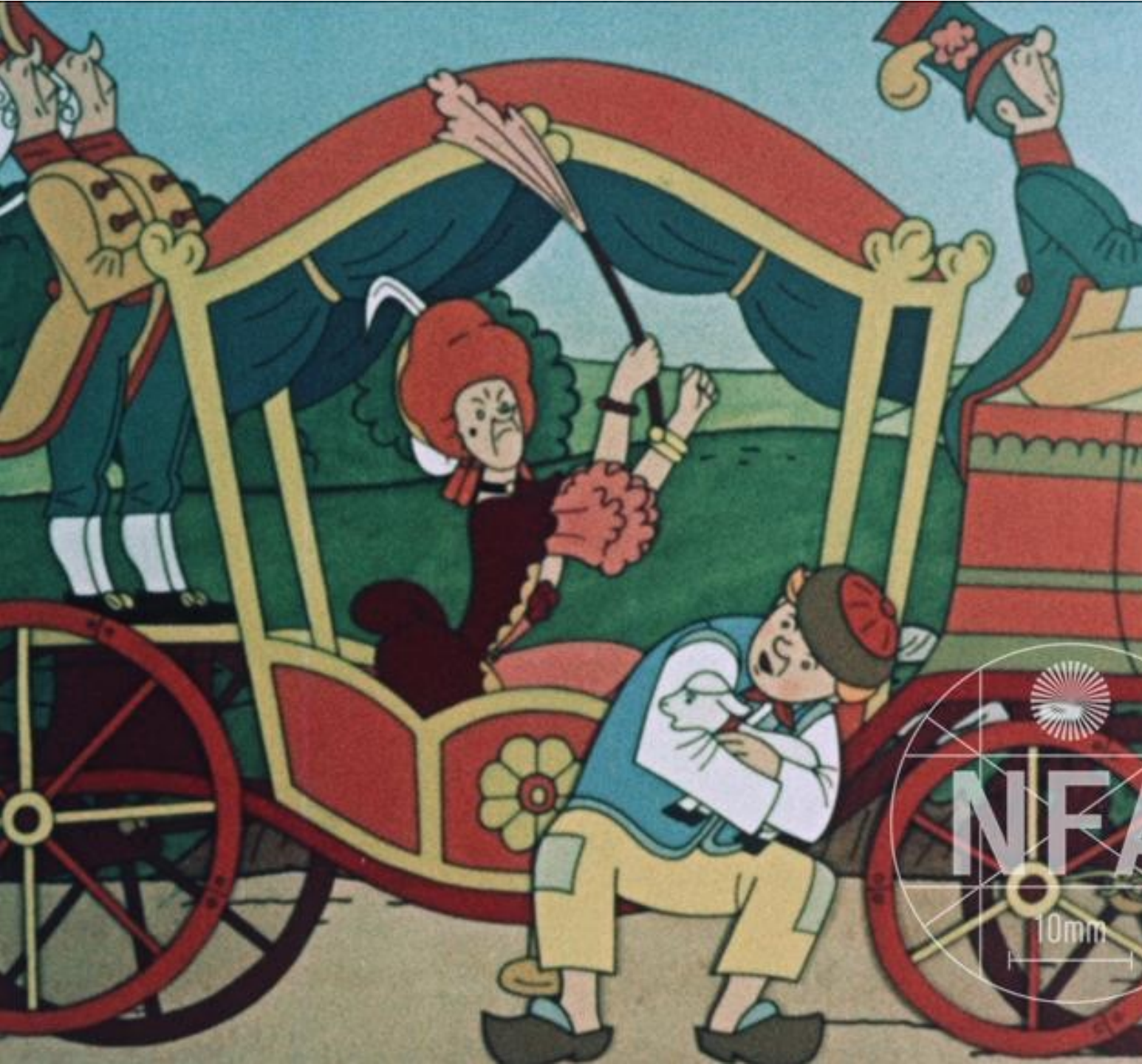
- Příklon k domácí literatuře a tradicím
- Prodlužování stopáží
- 3 kategorie žánru pohádky:
  - 1) klasická (národní) pohádka
  - 2) přehodnocená pohádka / pohádka naruby
  - 3) moderní (autorská) pohádka

1) klasická (národní) pohádka

- Adaptace děl Boženy Němcové a Karla Jaromíra Erbena
- V rámci tzv. výchovy uměním
- Motivy: úcta k hrdinství, nenávisť k „človíčkovství“, láska k práci a kolektivu, nenávisť k lenochům a sobcům, soucit s trpícími a nenávisť kapitalismu
- Potenciál starých pohádek promlouvat k současnosti
- Problém s nadpřirozenými postavami a dobrými králi
- Př. *Bajaja* (1950, Jiří Trnka), *Král Lávra* (1950, Karel Zeman)
Hrnečku, vaň! (1953, Václav Bedřich), *O kohoutkovi a slepičce* (1953, Zdeněk Miler), *Čert a Káča* (1955, Václav Bedřich),
Zlatovláska (1955, Hermína Týrlová)

2) přehodnocená pohádka

- *Veselé pohádky vzhůru nohama* (1947) – Jiří Marek
- Klasické pohádkové motivy v soudobém prostředí
- Dramaturgie k nim přistupovala negativně.
- Mnoho zamítnutých námětů z počátku 50. let můžeme přiřadit k tomuto trendu.
- Př. *Pohádka o drakovi* (1953, Hermína Týrlová)

3) moderní (autorská) pohádka

- 1949 – Státní nakladatelství dětské knihy
- Snaha o umělecko-naučné uchopení dobových společensko-politických změn, budovatelská poetika
- Autoři: Ondřej Sekora, Julie Brožová-Malá, František Čečetka, Bohumila Sílová
- Snadné naplnění stanovených cílů a tematických plánů
- Př. *Pohádka o stromech a větru* (1951, Sekora námět a výtvarník, režie Václav Bedřich), *Jablůňka se zlatými jablky* (1952, Eduard Hofman)

Tradice, mýty a folklór

- *Špalíček* (1947, Jiří Trnka)
- *Staré pověsti české* (1952, Jiří Trnka)
  - pro starší diváky,
v rámci jiráskovské akce
- *Věneček písní* (1955, Hermína Týrlová, Jan Dudašek)

Další vývoj v 50. letech

- Přestože animované moderní pohádky měly být příkladná díla nové dramaturgie, trend neměl dlouhého trvání.
- 1954 – vzniká samostatné Studio dětského, kresleného a loutkového filmu.
- V druhé polovině 50. let je cílem animovaného filmu „bohatší a rozmanitější rejstřík“ – satiry, grotesky, pro dospělého diváka a také zahraniční spolupráce
- Filmy pro děti se rozvíjejí jednat v hybridní formě s prvky populárně naučného filmu a také ve formě filmu kombinovaného či čistě hraného
(od roku 1961 může také studio v Gottwaldově točit celovečerní filmy pro děti a začíná zde festival filmů pro děti a mládež).

Tvorba pro starší a pokročilé

- *Osudy dobrého vojáka Švejka I. – III.* (1954 – 1955, Jiří Trnka)
- Kombinované filmy Karla Zemana (1955 – 1970)
- *Sen noci svatojanské* (1959, Jiří Trnka)
- Experimenty s materiálem Hermíny Týrlové od 60. let

Projekce – *Staré pověsti české* (1952)

